

KRIMINOLOŠKE I VIKTIMOLOŠKE DETERMINANTE U AKTU UBISTVA

*„Vuk na ovcu svoje pravo ima
ka' tirjanin na slaba čovjeka,
ali tirjanstvu stati nogom za vrat,
dovesti k' poznaniju
prava to je ljudska dužnost najsvetija“
(Njegoš)*

Prof. dr. Alija A. RAMLJAK¹

Uvod

Niti jedno djelo u kriminologiji i kriminalistici nije više istraživano koliko je ubistvo. Tome je glavni uzrok jer se uništava najveće dobro na ovoj planeti – život čovjeka, kao najsavršeniji i najcjenjeniji dar Božji, u njegovoj najblistavijoj simetriji. Stoga mu se u istraživanju prilazi u brojnim disciplinama – psihologiji, sociologiji, psihopatologiji, medicinskoj kriminalistici, viktimologiji i dr. Posebno je u žiži interesovanja moderne kriminalistike – multidimenzionalno i interdisciplinarno istraživanje, u trouglu: akt ubistva-počinilac-žrtva, a sve pod plaštom situacionih okolnosti. Ili se akt ubistva dešava onog trena kada počiniočev nagon dostigne onu tačku (zenit) na kojoj se prelamaju homicidne pulzije i ruše sve barijere pred njim, koncentrišući i usmjeravajući svu energiju prema konačnom destruktivnom cilju – uništenju čovjekovog života.²

¹ Redovni profesor na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

² Adler, A.: *O nervoznom karakteru*, "Prosveta", Beograd, 1977.

Relacija ubica - ubijeni (žrtva)

Fenomen ubistva zbog interakcije počinioca i žrtve, te viktimizacije pobudio je izuzetnu pozornost istraživača, bez obzira koja je dimenzija u pitanju.³ Među prvima je **Hans von Hentig** (1948) uočio značaj žrtve, a **Benjamin Mendelsohn** je fasciniran ulogom žrtve kod ubistva, na brojnim primjerima u advokatskoj praksi. To je i uticalo i presudno odlučilo da ga svrstaju u utemeljivače viktimologije. U ubistvima u Sloveniji, u 51% slučajeva žrtva je ta koja je izazvala ubistvo. **Pečar**⁴ je, u ovom istraživanju, utvrdio da je u 67% slučajeva žrtva bila pokretač i uzrok kriminogenih relacija, a da je, tako također, ubica u 50% slučajeva bio pod jačim utjecajem alkohola, te da je 2/3 žrtava bilo u alkoholiziranom stanju.

Prema brojnim istraživanjima, minimalna je incidencija međusobno nepoznatih počinitelja i žrtve, pa tako po Markoviću u 8%, Jelačiću 9%, dok Pešić tvrdi da u svega 5% slučajeva se nisu poznavali. **Wolfgang, M.**⁵ u svojim istraživanjima je utvrdio da se u 52% slučajeva radi o veoma bliskim osobama (žrtva i počinitelj), to su tzv. pripadnici primarnih grupa (članovi uže porodice, bliski prijatelji, ljubavnici i sl.), u drugoj grupi su poznanici (40%), dok je svega 8% međusobno nepoznatih aktera. Ili, preciznije uzevši, u 17% slučajeva ubistva radilo se o bračnom partneru, 6% slučajeva o djetetu, u 8% o roditelju, 11% slučajeva o tazbinskom odnosu, 6% ostali rođaci i u 4% slučajeva o bliskom prijatelju.

Prema postupcima, Marković dijeli žrtve ubistva u dvije grupe. Prva grupa obuhvata 62, 8% nakon izazova **žrtve**, a ona se svrstava u podgrupe:

- žrtva je prva upotrijebila ili zadala udarac	16,8%
- agresivno ponašanje žrtve u obitelji ili prema susjedima	13,0%
- osveta zbog nanesene štete ubici	12,0%
- osveta zbog uvrede u svađi	7,0%
- osveta zbog ranijeg napada žrtve	7,0%
- žrtva duževremeni tiranin ubice	5,0%
- preljuba žrtve	2,0%

³ Simić, I.: *Međusobni odnos izvoršioца ubistva i ubijenog*, "13. maj" 22 (5), 1969.

⁴ Pečar, J.: *Uboj na Slovenskem*, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakultet v Ljubljani, 1974.

⁵ Wolfgang, M.: *Ubistva u Philadelphiji*, 1958 "Radilo se o 588 slučajeva sa 621 počinioc...u pravilu su ubijani iznenada, brutalno i bez okolišanja. Oružja su jednostavna. Kod 374 slučaja (64%) sudjeluje alkohol u situacijama krivičnog djela. Značajno je, kod 70% (378 slučajeva) žrtva i počinitelj konzumirali alkohol. Od 621 počinioca njih 400 (64%) je već bilo prethodno kažnjavano. Žrtva je osoba koja naginje tome da bude ubijena»

Motivi po Markoviću su slijedeći: svađa (25%), sukob u porodici (25%), sukob u susjedskim odnosima (23%), bahatost (6%), ljubomora (6%), osveta (4%), nepoznat motiv (6%) i ostalo (5%).⁶

Utjecaj ustrojstva ličnosti

Djeca su rijetko žrtve ubistva, a kad se ipak dogodi stradanje im je nametnuto zbog nezaštićenosti, a obično stradaju vanbračna djeca i djeca u preljubi ili siročići (od maćehe ili očuha). Naročito stradaju od roditelja alkoholičara.

Alkoholičari su posebna krimino-viktimogena kategorija, koja češće strada ili izazivaju stradanja. Oni ili postaju teret ili teroriziraju bližnje, u svađama, uništavaju imovinu, izazivaju disharmoničnost u porodici i okolini.

Nasilnici ili sami stradaju ili drugi od njih, budući da je to vrlo opasna viktimogena grupacija.

Duševni bolesnici, također, često stradaju ili drugi od njih.

Doseljenici svojim prisustvom stvaraju animozitet i antagonizam zbog drugačijeg mentaliteta, neprijateljskog raspoloženja domorodaca prema njima i slično.⁷

Žene su naročita kategorija koja stradava: od muževa tiranina, zbog preljube ili je smetnja u planovima muža/partnera. Starije žene, a i muškarci tog doba, naročito ako su usamljeni, meta su ili spolja ili od njihovih bližnjih kojima postaju teretom (iz nasljednih pobuda).⁸

Psihopatske odnosno sociopatske osobe su vrlo često "u sukobu sa zakonom", što ih svrstava u prvi red, sa visokom incidencijom u krimino-viktimogenom pogledu. Iako su to, u svakom slučaju, abnormalne osobe, psihijatrija ih ne smatra bolesnim, jer im ništa ne može pomoći. U težim slučajevima psihopatije, koja je kombinirana sa etilizmom ili narkomanijom, vrši vrlo teška i brutalna krivična djela – masovna ubistva, silovanja, masakre i seksualne perverzije.

⁶ *Krivična djela lišenja života na području Hrvatske 1946. – 1955.* Zagreb, 1956.

⁷ Simić, I.: *Ličnost ubijenog*, "13. maj", 20, 11, 1967.

⁸ Pospišil – Završki, R.: *Dosadašnje viktimologijske spoznaje o žrtvama seksualnih krivičnih djela*, "Priručnik", 28 (4), 1980.

Alkoholizam i ubistvo

Postoji snažna sprega između alkoholiziranosti i ubistva, bilo da je etiličnost evidentna kod počinitelja ili žrtve. Kao vrlo rizičan kriminogeni faktor, prema raznim autorima, različito je zastupljen: 2/3 do 4/5 aktera u ubistvu su pod djelovanjem alkohola.

Ono što je bitno u činu ubistva, kod sudionika ovog zločina, pod utjecajem alkohola vrlo lahko dolazi do oslobađanja agresivnosti, budući da su inhibitorni mehanizmi prigušeni.

S obzirom na veliku rasprostranjenost alkoholizma (npr. u Hrvatskoj 15% alkoholičara i 15% onih koji ekscesivno uzimaju alkohol) postoji značajna korelacija kriminaliteta i alkoholizma.

Dob

Prevalentnost ubistava najveća je u mlađoj životnoj dobi, pa tako po Markoviću 40% ubica su ispod 24 godine života, a 51% od 25 – 44 godine života. **Singer** u skupini od 21 – 30 godina nalazi 27, 3% a u dobnoj skupini od 30 do 40 godina (27%), a 5% ubica otpada na maloljetnike.⁹

Spol

Na 9 ubica muškaraca dolazi jedna žena (Marković), a Pešić nalazi 87,3% muškaraca ubica, Kapamadžija 87,7% i Sila 89,4%.

Očigledno je da agresivnost i sklonost nasilju vezani su za muški spol, a to mu je karakterna konstanta. Stopa viktimizacije kod žena je znatno viša, tako da na žene otpada 30% slučajeva žrtava nasilja. Međutim, ubistva kod žena su vrlo rijetka (1:9).¹⁰

Uderman u studiji “Ubistva u Sloveniji” je utvrdio da je 85% ubica iz redova radnika, a 38% počinitelja su mentalno poremećeni; alkoholiziranost je prisutna u 53% slučajeva.¹¹

⁹ Singer, M.: *cit. djelo!*

¹⁰ Pečar, J.: *Vloga žrtve pri ubojih na slovenskem*, RKK, 22 (4), 1977.

¹¹ Uderman, B.: *Ubistva u Sloveniji (1954 – 1967). Neka zapažanja u vezi sa samoubiostvom učinilaca ubistva*, II Jug. Simpozij o prevenciji suicida, Galenika, Zbornik radova, 1976.

Stereotip ubice na ovim prostorima bio bi: muška osoba, mlađe ili srednje dobi, niskog socijalnog statusa, čest abus alkohola, nerijetko mentalna bolest ili zaostalost. Gotovo identičan opis ima i žrtva.

Ubistvo je jedan dinamičan međuodnos počinioca i žrtve, uz specifičnu situacionu uvjetovanost.

Pokretačke sile i pobude u aktu ubistva su raznovrsne, s dosta elemenata subjektivnog. Aktivni udjel žrtve u homicidogenezi može biti različit počev od sasvim beznačajnog pa sve do ekskluzivnog učinka. Brojna istraživanja su pokazala da su se ubica i ubijeni, u visokom procentu slučajeva, dobro međusobno poznavali, šta više bile bliske osobe.

Viktimološka dimenzija ubistva

*„Recite mi sve o žrtvi, kazaću vam ko je ubica“
Žorž Simenon*

Ubistvo je dinamičan međuodnos aktera – počinioca i žrtve – uz specifične okolnosti slučaja. Pokretačke sile i pobude u aktu ubistva su brojne i raznovrsne, s dosta elemenata subjektivnog, i koje na osebujan način izvire iz interpersonalnog odnosa ubice i žrtve. Aktivni doprinos žrtve u homicidogenezi može biti različit, počev od sasvim beznačajnog pa sve do ekskluzivnog učinka i udjela. Brojna istraživanja su ukazala da su se ubica i ubijeni, u visokom procentu slučajeva, dobro međusobno poznavali, štaviše, bile bliske osobe. Nasuprot ovoj konstataciji, ubistva nepoznate žrtve su rijetka i incidencija im se kreće od 5 do 9% (Marković, Jelačić, Pešić, Salihu).

Žrtva se u ubistvu istražuje multidimenzionalno, a njen doprinos u homicidogenezi je impozantan, nekad zastupljen u frapantno visokom procentu.

Koliki je stvarni opseg i kriminogeno-viktimogena dimenzija žrtve, te da ne bi došlo do grubih klasifikatorskih grešaka, Mendelsohn simplificira stvar i eksplicitno markira ulogu žrtve u zločinu po slijedećim elementima:

- žrtva nije sudjelovala,
- žrtva je sudjelovala, i
- žrtva je sama uzrokovala zločin.¹²

¹² Mendelson, B.: *Viktimologija in potrebe današnje družbe*, RKK, Ljubljana, XXV, 3, 1974.

Prethodna klasifikacija unosi finese i prelive, pa je za istraživačke studije daleko prikladnija i praktičnija.

Žrtva, sa svojim određenim profilom ličnosti, determinira vrstu delikta. Ta je činjenica odredila i usmjerila interesovanje za stručnu obradu žrtve, po svim kautelama viktimološke nauke. U prošlosti, u žiži interesovanja bili su zločinac i njegov delikt, dok je žrtva, nažalost, uvijek posmatrana i istraživana ovlaš, vrlo površno, bez dubljeg sagledavanja njenog učešća i doprinosa u inkriminiranom činu.

Međutim, danas je nezamislivo istraživanje bez obrade i žrtve, u istoj mjeri koliko i počinioca. Mnoge činjenice su postale toliko značajne u rasvjetljavanju zločina, da je "viktimologija dokazala da ličnost u većini slučajeva između para delikvent-žrtva postoje bio-psihološko-socijalne veze koje tkaju čitavu mrežu odnosa iz kojih izvire agresija" (E. A. Fattah).¹³

U općoj populaciji nisu sve osobe podjednako distribuirane da postanu žrtvama. Da neko postane žrtvom, postoje izvjesni rizici koji određuju predestiniranost. Po ovim zakonomjernostima proizilazi da neke osobe češće postaju žrtvom od drugih. S pravom se postavlja pitanje eventualnog postojanja urođene žrtve, kao i predisponiranosti i recidivizma.¹⁴

Shodno tome se može konstatirati da za svaku osobu postoji izvjestan rizik da postane žrtvom, a što je, opet, u tijesnoj vezi sa brojnim predispozicijama, zatim egzogenim i aktualnim faktorima. Do kojeg će se stepena ispoljiti faktor rizika, u ovisnosti je o vremenu, mjestu i položaju u kojem se osoba našla.

U homicidogenezi, ali i drugim deliktima, žrtva može biti određena, odabrana i slučajna. Na markiranje ovih oblika žrtve utječe niz faktora, kako endogene tako i egzogene prirode. Žrtva svojim profilom, situacionim prilikama, sopstvenim ponašanjem i aktivnostima upliviše da bude određena kao takva. Tako npr. žrtva koja podstiče zločin ili ga izaziva, ona time sudbinski postaje određenom žrtvom. Stoga se može izvesti, kao pravilo, da izvjesni latentni faktori, proistekli ili podstaknuti od žrtve, a što je, opet, vezano za njene karakterne crte, pa time unaprijed određena za napad ili će postati žrtvom.

Nasuprot determinantama, koje proizilaze od žrtve, zločinac preuzima ulogu za odabir žrtve. A on to vrši na osnovu određenih kriterija, izbora motiva, jasne kriminogene strategije, te niza faktora koji utječu u realizaciji zločina. Pa tako proizilazi da će odabrana žrtva biti precizno

¹³ Fattah, E. A.: *Uloga žrtve u određivanju delikta*, JRKK, VIII, 4, 1970.

¹⁴ Makra, A.: *Počinitelj ubojstva i njegova žrtva*, "Priručnik", 7, 1959.

perlustrirana osoba, sa manirom koji je zločinac kroz svoju bogatu kriminalnu praksu izgradio i usavršio. To su mahom profesionalni zločinci, koji znalački biraju svoju žrtvu. I konačno, treća kategorija je slučajna žrtva, koja postaje takvom jednostavno zbog nemarnosti, nebrige, indolentnosti itd.

Stoga, u cilju uspješne borbe protiv najtežeg zločina – “krvnih delikata”, dobro educiran i savršeno verziran kriminalista mora biti vanredno upućen u sve tajne procesa odabiranja žrtve, u kriterijume po kojima su žrtve birane i sve one činioce koji doprinose izboru. Ove će činjenice biti od primordijalne važnosti za uspješnu prevenciju, otkrivanje i rasvjetljavanje zločina i hvatanje počinitelja. Davno je ugledni kriminolog **Hentig** (1934) ukazao na ovaj aspekt otkrivanja zločinaca, oštromnom konstatacijom: “**Izborom određene žrtve, zločinac, čak kada radi i u gumenim rukavicama, ostavlja neizbrisiv oblik otisaka prstiju**”.¹⁵ Iako metaforički izrečena, ova je konstatacija sasvim na mjestu. Na ovoj premisi, kriminalisti su, na osnovu stila rada zločinaca, izgradili “modus operandi sistem” (MOS). Uspješna istraga zločina i otkrivanje počinitelja sasvim je izvjesno da će uroditi plodom, u slučajevima kada se isljeđivanje započne od žrtve.

Sva tri vida žrtava (određena, odabrana i slučajna žrtva – po Fattahu), bit će ilustrirani primjerima čiji su motivi izvršenja različiti:

- **Ubistvo iz strasti**, kada je zločinac usredsredio svu pažnju i aktivnost u cilju da odstrani određenu osobu iz svog okruženja. To je za ubicu i jedini način razrješenja konflikta, odnosno izlaz iz njemu nepodnošljive situacije. Dakle, žrtva je markirana (određena), a cjelokupno bivstvovanje ubice usmjereno je u realizaciji smrti nezgodnog bića. Eklatantan primjer ove vrste ubistva, sa tačno određenom osobom događa se u ljubavnim situacijama, kada je jedan od suparnika, u tom trouglu, suvišan. U pitanju je morbidna strast, sa svojim emocionalnim kategorijama: mržnja, ljubomora, zavist, pomama...Zločin ubistva se izvodi samo nad osobom koja je prouzročila ili iskristalisala tu strast (npr. ubistvo adv. Sotirovskog u Beogradu; počinitelj je ljubavnik supruge advokata, lakirer Lj. T).¹⁶
- **Ubistvo iz srama**, prototip mu je čedomorstvo, a pobuda spašavanje časti, poljuljanog dostojanstva vlastite ličnosti, odnosno od zapadanja u životnu krizu. Ovdje se žrtva ne bira,

¹⁵ Hentig, H.: *Zločin-uzroci i uslovi*, "Veselin Masleša", 1959.

¹⁶ Guberina, V.: *Žalba Vrhovnom sudu Jugoslavije*, Beograd, 1968. (štampano kao monografsko djelo)

ona je unaprijed poznata (određena), prije nego što je i došla na svijet.

- **Ubistvo radi dobiti** – motivacija nasljeđem; žrtva je unaprijed određena.
- **Ubistvo iz koristoljublja** – pojavljuju se sva tri vida žrtava:
 - određena jer je pobudila motiv i time ga podstakla,
 - odabrana kada zločinac bira između više lica i odlučuje se za najprimamljiviju sa aspekta plijena,
 - slučajna, npr. kada zločinac zaustavlja prvo vozilo koje naiđe.

U dosadašnjem artikuliranju i elaboriranju uloge žrtve u homicidogenezi, navedene su određene kategorije. Zaslužuje posebnu pažnju, sagledavanje ekskluzivnog doprinosa žrtve – npr. u nužnoj odbrani – što predstavlja najviši stepen aktivnosti žrtve u aktu ubistva. Ovim obilježjem obuhvaćene su sve vrste ubistava u kojima žrtva ima prononsiranu aktivnost. Ona dominira u kriminoviktimogenom smislu, odnosno, negativni je faktor u kreaturi i genezi zločina. U ovoj kategoriji ubistva često je prisutan nadređen-podređen interpersonalni odnos ubice i žrtve, zadirući direktno u egzistencijalni bitak ličnosti. A on je mahom tiranski, počev od ispoljene agresivnosti, pa sve do sadističkih i nekrofilnih crta. Potlačena ličnost, kao sudbinski određena žrtva, obično duži vremenski period trpi izuzetno okrutnu torturu. Drugim riječima, ona se prema mišljenju sjajnog kriminologa *E. Seeliga* našla u **životnoj krizi**.¹⁷ Razrješenje krize, nemajući drugog izlaza, završava ubilačkim aktom. Naime, u osoba koje imaju izgrađen svoj Ego, ako se nađu u teškom stanju i pod nemilosrdnim atakovanjima, u njima se, u intrapsihičkoj sferi, akumuliraju erozivni nanosi. Negativni doživljaji trpjeti se mogu do određene granice. Kada hiperstres prevaziđe kapacitet odbrambenog servo-sistema (mehanizma), dolazi do erupcije i nekontrolisanog reagiranja. Te osobe, tražeći izlaz iz konfliktne krize, nemaju drugog rješenja do izvršenja zločinačkog akta.

Izvjestan procenat ljudi je biološki određen da posjeduje povišenu emocionalnu razdražljivost i brzo motorno pražnjenje napetosti. Ove su osobe zapuštene u razvoju, u blažem stepenu debilne, sa odsustvom socijalnih osjećanja.¹⁸

Seelig ih svrstava u agresivne zločince, budući da “mnogi takvi ljudi žive u hroničnoj razdražljivosti i napetosti usljed čega oni pri najneznatnijem

¹⁷ Seelig, E.: *Traite de Criminologie*, Presses Universitaires de France, Paris, 1956.

¹⁸ Šelih, A.: cit. djelo!

povodu eksplodiraju i neprijateljski djeluju protiv drugih ljudi...” Skloni su alkoholu, što još više potencira njihovu agresivnost.

U agresivnom, odnosno sadističkom ispoljavanju patološke emocije, mržnja izbija kao poseban i vrlo intenzivan afektivitet, a pulzira kao “težnja za nestankom, za smrću, za uništenjem neke osobe” (**Janet Pijer**)¹⁹. Ove osobe ne mogu da obuzdaju svoju mržnju niti da je prigušuju. “Ona dominira cijelim bićem opsjednute ličnosti i nikakvi inhibitorni mehanizmi ne mogu je obuzdati...i teško ju je zadržati u jednom koritu – ona uvijek pokazuje tendenciju da nabuja i da se izlije daleko van granica koje bismo željeli da joj postavimo” (N. Milošević, 1985).²⁰

Kazuistički prikazi

Slučaj 1.

Predmet K. 26/78 Okružnog suda u Banjaluci. Iz spisa proizilazi da je krajem decembra 1977. godine, u selu Š. kod Ljubije, općina Prijedor, domaćina B.N. sin je u pijanom stanju fizički napao, udarajući ga po glavi i oborio na pod, nanijevši mu brojne povrede u vidu nagnječenja, masnica i oguljotina po licu. U jednom momentu opt. B.N. je dohvatio nož i poprečnim zamahom oštrice po vratu sina, učinio tipično klanje. Presječene su tom prilikom obje karotidne arterije, pa je povrijeđeni za sasvim kratko vrijeme, za nekoliko minuta, iskrvario i nastupila je smrt.

Optuženi B.N. je godinama zlostavljan od ukućana, posebno od poginulog sina, koji je na svoju stranu privukao i majku, tako da su ga praktično odstranili iz kuće. Optuženi se sam o sebi brinuo, a stanovao je u napuštenom svinjcu, pod užasnim nehigijenskim uvjetima (koji su identični pećinskom čovjeku). Poginuli sin je radio u Zagrebu, dobro je zarađivao i dosta solidno, sa ostalim ukućanima, živio.

Svaki put, po dolasku na vikend kući iz Zagreba, obično u opitom stanju, bez ikakvog povoda od strane optuženog (oca), kidisao je na njega. Stalno je bio agresivan prema ocu. Obično bi započinjao sa uvredama i poniženjima, da bi se na kraju fizički obrušavao, na brutalan i sadistički način izivljavao. Godinama je tako postupao, sve do kritične zgrade, kada je njegov sadizam prevršio svaku mjeru. Postupajući po gogoljevskom klišeju, u

¹⁹ Janet Pijer: *Ljubav i mržnja*, Naprijed, Zagreb, 1968.

²⁰ Milošević, N.: *Socijalna psihologija staljinizma*, u: Česlav, M.: *Zarobljeni um*, BIGZ, 1985.

stilu njegova poznatog junaka Tarasa Buljbe, "sine, ja sam te rodio, ja ću te i ubiti", na identičan je način i B.N. stavio crnu tačku na nenasan život.

Sud je sagledao tragediju nesretnog života opt. B.N., sa odioznim njegovim krajem, pa mu je izrekao najblažu kaznu, budući da je nastupao u prekoračenju nužne odbrane. Po izdržanoj kazni (u KPD je proveo oko 3 i pol godine), vratio se svom opustošenom domu, gdje je za kratko vrijeme umro od infarkta srca.

Slučaj 2.

Krivični predmet K. 269/73 Okružnog suda u Banjaluci

Optužen je M.V. da je noću 26.07.1973. godine, oko 21, 30 h izvršio ubistvo V.B., nakon što mu je ovaj nepozvan i u alkoholiziranom stanju upao u kuću i bez ikakvog povoda psovao i vrijeđao domaćina, pozivajući ga na tuču. Kada je nešto kasnije u dvorištu snažno udario domaćina rukom po licu, tada je M.V. potegao pištolj cal. 7, 65 mm i ispalio na V.B. nekoliko hitaca, od kojih ga je jednim pogodio u lijevu bočnu stranu grudnog koša nanijevši mu ustrijelnu ranu, sa prostrijelom oba plućna krila i kidanjem međurebarnih krvnih žila. Nastalo je sljedstveno unutrašnje krvarenje u grudnu šupljinu, usljed čega je V.B. ubrzo izdahnuo. Dakle, prema iznesenom, M.V. je drugog lišio života na mah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom i teškim vrijeđanjem od strane ubijenog, čime je počinio krivično djelo ubistva na mah iz čl. 136. KZ-a (sadašnji čl. 167. KZ FBiH).

U obrazloženju sudske presude, cijeneći u toku istrage sve objektivno utvrđeno i dovodeći u međusobnu kauzalnu vezu relevantne činjenice, "...mora se prihvatiti objašnjenje optuženog da ga je poginuli u samoj kući (u koju je banuo nepozvan), a zatim nešto kasnije u dvorištu pred kućom i izazovno i uporno vrijeđao, psujući mu majku, djecu i sl., da ga je pritom pozivao na tuču i da ga je konačno udario rukom po licu, itd. Prema tome, ubijeni je ovakvim ponašanjem isprovocirao inkriminirani čin". U ranijim odnosima između optuženog i ubijenog nije bilo doista ničeg što bi moglo uplivisati i naći dovoljnu pobudu za izvršeni čin.

Iz iscrpnog izvještaja SUP proizilazi da je ubijeni ranije tri puta osuđivan za različita krivična djela, dok mu je općinski sud za prekršaje deset puta izricao kazne za različite prekršaje – pretežno protiv javnog reda i mira, dok neki postupci, kako krivični tako i prekršajni protiv njega, nisu ni

završeni. Stalno je bio na udaru zakona, a uspješno je izmicao organima gonjenja koji su mu stalno bili "za petama". Koliko je bio spretan i okretan, ilustruje slučaj kada je bio lišen slobode, pobjegavši iz Okružnog zatvora u Doboju, sa lisicama na rukama. Dakle, radilo se, očigledno o agresivnoj i destruktivnoj ličnosti, siledžijskog tipa, sklonoj alkoholu i antisocijalnom ponašanju.

U opisanom deliktu, ubijeni je imao vrlo aktivnu ulogu, isprovocirao je sukob, svojim drskim ponašanjem, te je više kriv nego počinitelj. Stoga je sud i dao ispravnu kvalifikaciju afektivnog ubistva

Slučaj 3.

*Instruktivan je i veoma poučan slučaj iz kriminalističke prakse, viktimološki posebno odabran kao kuriozum, o ekskluzivnoj uzročnosti zločina od strane žrtve, a time i njenoj isključivoj krivici. Radi se o **krivičnom predmetu K. 311/72 Okružnog suda u Banjaluci.***

Prohladne, tmurne i oblačne noći, 1-2. oktobra 1972. godine, u svitanje zore, obaviješteni su istražni organi Okružnog suda u Banjaluci o veoma tragičnom i surovom kriminalnom događaju u selu Brdari u podnožju Grmeča. Naime, od SUP Sanski Most stigla je depeša, kratke sadržine, da se u pomenutom selu, u toku protekle noći, odigrala prava i stravična porodična drama, u kojoj je sin M.N. lišio života svoga oca M.D.

Odmah ujutro istražna komisija Okružnog suda Banjaluka uputila se na lice mjesta, u okolini Sanskog Mosta. U SUP-u se nalazi ubica, koji je u toku noći lišen slobode. Privode ga istražnom sudiji. M.N. 21-godišnji mladić, mršuljav, povijenih uskih pleća, ispijenog lica, neprospavane noći, odsutnog pogleda i bezazlenih, ali povremeno nemirnih očiju. Ponekad se jave trzaji na mršavom i blijedom licu, uz drhtanje cijelog tijela. U boji i prizvuku tužnog tembra glasa, nagovještava se tegobna i surova prošlost. Odaje utisak bezazlene osobe, uz odsustvo i najmanje zločinačke crte u izgledu i ponašanju. Paradoksalne impresije – počinio je užasnu stvar – ubio je oca(!), ali se stiče duboko uvjerenje da nije pravi ubica. Ko zna kakva se i kolika kulminacija gorčine i jeda skupljala i nagomilala u duši ovog mladića-ubice.

Sa kriminalističkim operativcima nastavljen je put u selo gdje se odigrao zločin i mjesto gdje se nalazi leš ubijenog. Sa uviđajnom komisijom je poveden i ubica. Po dolasku u selo Brdare, komisija se frapirala doživljenim prizorom. Naime, ukućani, bliže komšije, a i svi suseljani,

prilaze ubici M.N., grle ga i ljube, čvrsto ga stežući uz bodrenje upućenim utješnim riječima. U tim njihovim, u prvi mah neshvatljivim i šokantnim postupcima, nazire se objašnjenje i potvrda o prvobitnom utisku i intimnom predubjeđenju o ubici.

U informativnim razgovorima saznaje se da je ubijeni M.D. bio nepopravljivi alkoholičar, drznik i tiranin.²¹ Svakodnevno je kidisao na svoju porodicu, izlažući ih svakojakim torturama i mučenjima. I to bez ikakva povoda i razloga. I kritičnog događaja, M.D. je oko ponoći krvnički navalio na suprugu (vjероватно iz patološke ljubomore?!). Na njenu vrisku i zapomaganje probudio se sin N. Priskočio je majci u pomoć, da je brani od nasrtaja oca. Tada, još više razjaren M.D: dograbi handžar i navali na sina, koji je iz kuće iskočio u tminu noći, a za njim krvoločni otac. Nastala je jurnjava kroz voćnjak. Otac je kao razbješnjela zvijer trčao za sinom sa isukanim bodežom. U jurnjavi su prevalili oko 280 m, pa kada je već sustigao sina N., ovaj je usput, u samrtnom strahu, dograbio kolac iz ograde i svom silinom zamahnuo i udarcem po glavi oborio oca na zemlju koji je od zadobijenih povreda ostao na mjestu mrtav. U bezbroj fragmenata, smrskane su mu lobanjske kosti, nagnječen i razoren mozak.

Na livadi, na jesenjoj otavi, na bok ispružen je leš, a u desnoj šaci čvrsto stisnut veliki, kovani nož, a ruka ispružena i u stavu zamaha. Niti snažnim potezanjem nije se mogao istrgnuti nož iz čvrsto stisnute šake. Tek nakon presijecanja tetiva ručnog zgloba oslobođen je nož.

Potresna i demonska je situacija u kući poginulog M.D. , koji je po svojoj prirodi permanentno maligno-agresivna ličnost. Dugi niz godina je notorni alkoholičar. Ali i bez alkoholizma, on je po prirodi prijeke naravi, eksplozivna ličnost. Alkohol je još više potencirao i intenzivirao njegove sadističke crte. Imajući u vidu opisane okolnosti, kako kritične zgode, tako i dugi vremenski period, sud je u smislu odredbi čl. 321/I ZKP-a i čl. 11. KZ-a, donio oslobađajuću presudu.²²

Prezentirani slučaj, po Mendelsohnovoj klasifikaciji, svrstava se u 5. tačku – ekskluzivnog učešća žrtve u genezi zločina (ubistva). Dakle, radi se o klasičnoj nužnoj odbrani!

²¹ Seelig, E.: *Die Typen der Kriminellen*, Journal für Psychologie und Neurologie, Berlin, 1949.

²² Kramarić, I.: *Položaj žrtve kod primjene instituta nužne odbrane i u prekoračenju granica nužne odbrane*, "Naša zakonitost", 39, 5-6, 1985.

Slučaj 4.

Predmet K. 374/73 Okružnog suda u Banjaluci

Dana 26.09.1972. godine, noću između 22 i 23 h, u zajedničkoj kući, opt. V.M. je zbog učestalih, tačnije permanentnih svađa i netrpeljivih odnosa, bivšeg muža K.D. lišila života, na taj način što je ispalila u njegovu glavu tri hica, a jedan u grudi, iz neposredne blizine, dok je spavao, uslijed čega je ošt. K.D. na mjestu ostao mrtav. Optužena u svom dugom i iscrpnom iskazu navodi da je s poginulim stupila u brak prije 21 godinu i tokom braka su stekli četvoro djece. Od početka bračne zajednice s ošt. K.D., život je bio nepodnošljiv. Fizički je tukao i nju i djecu bez ikakvog razloga. Najstarijeg sina D. "stavljao je na štokrlu i tukao ga dok ima snage, zatim bi popušio cigaretu i odmorio se, ponovo bi nastavljao sa tučom... Također, poginuli bi znao da uhvati sina D. i kćerku M. vežući im ruke za gredu u štali, a zatim bi nastavljao sa fizičkim zlostavljanjem. Potom bi nastavljao da tuče nju (supругu)..." Vjerodostojno je opisana slika i profil ličnosti ubijenog K.D. Izjava je data i oslikava, zaista, zorno, duboko i plastično kako ličnost ubijenog K.D., tako i prilike u kojima su živjeli na stravičan način sa ovakvom ličnošću. Nesumnjivo, radi se o klasičnoj sadističkoj ličnosti, tiraninu svoje porodice. Zbog paklenog života, opt. V.M. se prije dvije godine razvela, dok je sina otjerao od kuće. Poslije razvoda život im je postao još gori i nepodnošljiviji. Optuženoj nije dozvoljeno čak ni da izlazi u dvorište.

Do kraja uništene psihe, ubijenih svih ljudskih obzira, na vrhuncu životne krize, opt. V.M. konačno donosi odluku da ubije ovog zlotvora, tiranina, sotonu u ljudskoj koži.²³ Spremila je pištolj marke "Valter", obezbijedila dovoljno municije; prije podne je trenirala u sobi gađanje, ispalivši četiri metka. Uvečer, kada je ošt. K.D. stigao umoran, rano je večerao i odmah legao. Čim je zaspao, opt. V.M. je uzela pištolj, koji je već bio napunjen, približila se u neposrednu blizinu zaspalom i gotovo da je prislonila cijev pištolja na sredinu čela, potegla obarač i opalila prvi metak. Pojavila se krv. Ispalila je još tri metka u glavu i grudi. Nastupila je trenutna smrt.

Zbog duboko poremećenih odnosa stariji sin D. je u dva navrata pokušao samoubistvo, tako da su mu ljekari s velikom mukom spasili život (u

²³ Kapamadžija, B.: *Žrtva* – u knjizi *Ubistvo*, Novi Sad, 1981.

trećem pokušaju, nakon ubistva oca, sin D., po izlasku iz istražnog zatvora se objesio; o tome će još biti riječi!).

Na rekonstrukciji (vršena u tri navrata?!), opt. V.M. je u detalje opisala izvršenje zločina-ubistva. Prvobitno je priznala da je sama bila u kući i da je sama izvršila ubistvo. Nikom se prethodno nije povjeravala. Kasnije (na drugoj rekonstrukciji), vjerovatno na nagovor advokata, odgovornost je prebacila i na sina D. Iznijela je i verziju učešća sina i opisala njegovu poziciju iz koje je, navodno, pucao. Naravno, odmah je na rekonstrukciji i verzija i pozicija sina D. odbačena, jer iz te pozicije je nemoguće postići utvrđene pogotke (ulazne otvore). Radilo se o “mrtvom uglu” iz kojeg je i teoretski neizvodljivo pomenuto gađanje.

Zbog nekritične procjene nalaza pozitivnog Gonzalesovog testa i kod opt. V.M. i sina joj, ponovo je D. lišen slobode. Štrajkovao je glađu i čim je pušten iz pritvora, popeo se na tavanicu, uzeo konopac, napravio omču i objesio se.

Istražni organi neupućeni u stvarnu vrijednost Gonzalesovog testa (“parafinske rukavice”), prihvatili su nalaz kao vjerodostojan i apsolutno pouzdan dokaz da je sa takvim nalazom osoba pucala iz vatrenog oružja. U dvorištu kuće nalazi se arteški bunar, čija voda sadrži visok procenat nitrata i nitrata (od kojih je sastavljen i barut), pa pozitivan nalaz “parafinske rukavice” za neupućene je opasna zamka i čini se fatalna greška po nečiju slobodu, a u iznesenom primjeru i opasnost po život.

Sud je pokazao veliko razumijevanje i uzeo u obzir tešku situaciju i nepodnošljive okolnosti u kojima je živjela optužena V.M., pa je izrekao nisku kaznu, svega 7 godina zatvora. Imajući u vidu da se radilo o kvalifikovanom ubistvu (čl. 135. st. 2. tačka 1. KZ-a), za koje je zaprijećena i smrtna kazna, sud se pokazao na zaista zavidnoj visini. Poginuli je svakodnevno na grozomoran način maltretirao cijelu porodicu, optuženu posebno, sistematski i brutalno uništavajući elementarno ljudsko dostojanstvo. Ponižavao ju je na svakojaki način i bezdušnom tučom, što je konačno i stvorilo kod optužene odluku da izvrši kriminalni čin.²⁴

²⁴ Mark S. Umbreit: *Victim – Offender Mediation with Violent Offenders*, Center for Victim – Offender Mediation, Minnesota, 1990

Žrtve u aktu čedomorstva

Sa viktimološkog stanovišta čedomorstvo je prototip apsolutne nevinosti žrtve. Ona tom činu i svojoj sudbini ničim ne doprinosi, kao žrtva ona je unaprijed određena, prije nego što je i došla na svijet. U izvjesnom smislu, “žrtva” je i počinitelj čedomorstva, budući da plaća “danak u krvi” atavističkim i skarednim pogledima na svijet. A sve zbog nekih “uzvišenih” principa plemenskog morala.

Naime, čedomorstvo je definirano kao ubistvo novorođenčeta svjesnim htijenjem i aktivnim (pa i pasivnim) činjenjem sopstvene majke, a precizirano je kratkim vremenskim intervalom – za vrijeme porođaja i neposredno nakon tog čina. Sva odstupanja od ove formulacije nije čedomorstvo nego dijeteubistvo, sankcionirano odredbama čl. 166. KZ FBiH, za koje djelo se daleko teže odgovara i kažnjava. Dakle, osnovne komponente čedomorstva su:

- novorođenost,
- živorođenost, i
- majka (porodilja) kao počinitelj djela.

Zbog učešća porodilje kao izvršioca ubistva sopstvenog djeteta, čedomorstvo je izdvojeno kao zasebno krivično djelo protiv života i tijela. Ovo proizilazi iz posebnog razloga što su kod ovog djela uzeti u obzir dosta olakšavajući momenti za porodilju, budući da je stanjem babinja (kako to zakonodavac formuliše i slobodno interpretira) bitnije psihički alterirana. A zbog izmijenjenosti nje kao ličnosti, daleko se blaže kažnjava – “privilegirano” ubistvo.

Centralno pitanje kod čedomorstva, na kojem zakonodavac mnogo insistira i temelji privilegiranost ovog krivičnog djela je poremećaj porodilje. U čemu je suština tog poremećaja? Termin “poremećaj” porodilje je nesretno odabran, neadekvatan i neprimjeren, jer ne odražava pravo stanje stvari, nije preciznije određen niti pobliže objašnjen. Nije iznijansiran kao kategorija.²⁵

Iz tih razloga nastala je čitava zbrka pa i protivrječnosti u pravnoj teoriji i praksi, te se u takvoj apsurdnoj situaciji i čl. 169. KZ FBiH različito tumači i anticipira. To je, nadalje, dovelo do obligatnog prihvatanja prisustva poremećaja kod svake porodilje čedomorke, što je, naravno, sasvim pogrešno i predstavlja svojevrsni medicinski nonsens. Protiv takvog, u

²⁵ Ramljak, A.: *Medicinska kriminalistika*, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 1999.

osnovi krivog tumačenja, okomila bi se savremena medicinska nauka. Naime, ako bi se radilo o psihičkom poremećaju izazvanom porođajem, dešavala bi se čedomorstva i kod željenih trudnoća, naprimjer, u bračnim zajednicama. Sem toga, da postoji psihički poremećaj čedomorke, ovo bi privilegovano krivično djelo postojalo u svim zemljama svijeta. Međutim, krivična zakonodavstva nekih zemalja nisu uvažila ove naučne stavove (npr. sve države nastale od bivšeg SSSR-a, zatim Mađarska, Bugarska, pa čak i daleki Japan) ne priznaju postojanje poremećaja porodilje-čedomorke, već se ubistvo sopstvenog novorođenčeta kvalifikuje običnim ubistvom.

Neusaglašenost postoji i u pogledu trajanja “poremećaja”, pa su stavovi različiti i nepodudarni sa rasponom od 3 do 40 dana (u praksi naših općinskih sudova 7 dana).²⁶

Na osnovu iznesenog, poremećaj porodilje je, po našem mišljenju, psihosocijalno uvjetovani stres, u kojem različiti egzogeni činioci igraju presudnu ulogu. Prema tome, egzogeni činioci su konstante motiva u izvršenju čedomorstva, a komponente im čine: osjećanje srama, drastični patrijarhalni nazori o moralu pojedinih sredina, nemilosrdna žigosanost, osjećanje izoliranosti i odbačenosti, ali, svakako, i socijalno – ekonomski motivi.

Motivi i prijelomna odluka o čedomorstvu se nameću od početka trudnoće, zbog niza vanjskih činilaca, prevashodno zbog krutih i surovih patrijarhalnih nazora o seksu i moralu. Jer, ono što će uraditi jedna djevojka u Bosni, Kosovu, Makedoniji, Srbiji nikad neće ni pomisliti da počini jedna Slovenka, Vojvođanka, Mađarica, Švedanka itd.

Neuvjerljiva su i neprihvatljiva mišljenja nekih psihijatara, koji navode da se kod većine čedomorki radi o oligofrenim ličnostima. Nadalje, u praksi se srećemo, mada iznimno, i sa takvim apsurdnim fenomenom, kada su porodilje priznavale počinjeno “čedomorstvo” i onda kada se uopće nije radilo o krivičnom djelu, npr. kod mrtvorodne djece. One su uvjerljivo i u detalje opisivale način izvršenja “čedomorstva”, zatim zadate “povrede”, itd. navodno su čule krik i plač novorođenčeta, njegovo koprcanje, čak su “vidjele” i pjenu. To su po Frojdu “zločinci iz griže savjesti”, ili po Fridrihu Niču “bljedi zločinci”. Mnogo prije porođaja, u njima je učvršćena odluka za planiranim zločinom. Kasnije, i kad ne urade zločin, ubijedene su da su to počinile. Griža savjest iz nesvjesne psihe ne ostavlja ih spokojnim.

U praksi, pojavljuju se problemi svoje vrste i iskrsavaju kada pređe interval više od sedam dana, pa je neophodno izdiferencirati i pravilno

²⁶ Ramljak, A.: *Pojam i vremenska determiniranost poremećaja porodilje spornost u razgraničenju kriv. djela iz čl. 135. i 138. KZ*, “Scripta medica”, Banjaluka, 1970.

kvalificirati da li se radi o čedomorstvu ili djetueubistvu (po čl. 171. KZ). Iznijet ćemo dva primjera iz kriminalističke prakse.

Slučaj 1.

Dvadesettrogodišnja djevojka iz jednog sela Bosanske krajine (selo C. Općina Prijedor), inače radnica, zaposlena i nastanjena u Zagrebu, nakon što je rodila vanbračno žensko dijete, osmi dan, neposredno po izlasku iz bolnice u Zagrebu, odmah se uputila u rodni kraj, budući da ga nije imala gdje smjestiti u mjestu privremenog boravka. Doputovala je kasno noću u Prijedor, a potom se uputila u rodno selo C. Iza pola noći našla se na mostu preko rijeke Sane u selu Dragotini. Tu je stala, sama sa djetetom u naručju. Dugo je razmišljala šta dalje da čini. U grozničavom razmišljanju, naprečac donosi odluku i baca dijete u rijeku Sanu. Nakon saznanja SUP Prijedor podnosi krivičnu prijavu protiv majke-čedomorke, Općinskom javnom tužilaštvu, koji zbog prekoračenja samo jednog dana od intervala predviđenog za trajanje "poremećaja porodilje", prosljeđuje prijavu Okružnom javnom tužilaštvu u Banjaluci, smatrajući se stvarno nenadležnim, zauzimajući se za stav da se radi o krivičnom djelu iz čl. 135. KZ (sadašnji čl. 166. KZ FBiH). Okružni javni tužilac u Banjaluci upućuje predmet vještaku sa zahtjevom da izvrši vještačenje i utvrdi stepen presumptivnog poremećaja u momentu izvršenja krivičnog djela.

Medicinski vještak, nakon što je stekao uvid u kompletnu dokumentaciju spisa, iznio je slijedeće premise:

- *da je osumnjičena izvršila usmrćenje vlastitog djeteta osmi dan poslije porođaja, te da bi ona to zasigurno učinila i ranije da joj se ukazala prilika;*
- *prema priznanju datom u toku saslušanja, ona se odlučila na ovaj čin iz ekonomsko-socijalnih pobuda i iz rešpekta prema moralnim i etičkim normama, koje vladaju u njenom selu i porodici, budući da se sa vanbračnim djetetom iz srama nije mogla pojaviti pred roditeljima;*
- *"poremećaj" porodilje, što ga je u konkretnom slučaju izazvao porođaj (u skladu i duhu u zakonu zacrtanoj presumpciji), bio je i dalje prisutan kod porodilje, pa svakako i tempore criminis;*
- *trajanje poremećaja, kao medicinskog pojma, bilo koje etiološke kategorije, ne može se unaprijed odrediti, tačno zacrtati i njegov tok precizno isprogramirati, budući da je medicinski fenomen;*

- *pojam poremećaja porodilje je za pravne potrebe izmišljen termin, inače medicinski grotesknog sazvučja. Kad bi poremećaj porodilje, uistinu, postojao, onda bi to bila porodom isprovocirana puerperalna psihoza, dobro opisano psihopatološko stanje, u kojem se porodilja tretira neuračunljivom osobom, bez obzira koje krivično djelo je počinila.*

Slučaj 2.

Također je sa područja Bosanske krajine, iz zabitog i jako zaostalog sela B. općine Mrkonjić Grad, 19-godišnja porodilja, udata, deveti dan po porođaju i otpustu iz porodilišta, lišila je života svoje tek rođeno dijete, na taj način što ga je pokrila jorganom po licu, snažno pritiskala rukama sve dok nije ugušeno.

Kako je isljedniku, optužena izjavila na saslušanju, što je vrlo interesantno i indikativno za sredinu u kojoj se zločin dogodio, ugušeno dijete je zanijela kao djevojka sa svojim sadašnjim mužem, a koji tu činjenicu i ne spori, ali da je stupila u brak tek tri mjeseca prije porođaja. Ta tri mjeseca bila su užasna duševna patnja. Zbog stupanja u brak sa već poodmaklom trudnoćom, ali ni od koga osporenom, u selu se na sav mah počelo prepričavati o njenom nemoralnom ponašanju. Bila je stavljena na stub srama, od naroda prezrena, pa ju je cijelo selo žigosalo i izbjegavalo. To je na nju strašno potresno djelovalo, bila je stalno potištena (“bez krivice kriva”). Prilikom vremenskih nepogoda sa poljoprivrednim štetama (grad, poplave, ili suše) svi seljani su u nju upirali prstom, kao griješnicu i vječno prokletstvo, unaprijed, za sve nedaće krivili.

Pred odlazak u porodilište rečeno joj je da se neće vratiti u kuću da i dalje stanuje, već će se iznaći neko drugo rješenje. Kada je otpuštena iz porodilišta, ponovljena joj je prijetnja, pa je s djetetom smještena da živi u šupi. To ju je potpuno slomilo. Bila je strašno šokirana. Stoga joj se “u jednom momentu pomutio razum i trenutno je donijela odluku da svoje dijete liši života”, izjavila je isljedniku.

Kao što je očigledno, ovdje se ne radi ni o kakvom “poremećaju zbog porođaja”, već zbog veoma morbidne i primitivizmom zatrovane sredine, koja je izravno i dovela do zločinačkog akta. Po pravdi i pravičnosti, u prosuđivanju odgovornosti i krivice, u ovom konkretnom slučaju, sve se stavlja na tas i notorno je da prevagne na stranu zaostalosti i njenog poimanja plemenskog kodeksa moralnih normi.

Primitivizam u destruktivnosti nema granica. Čim su saznali da je dijete mrtvo, odmah su po selu počela pogovaranja o sigurnom umorenju djeteta. Glavni krivci da se zločin uopće i odigrao, najgrlatiji su u optuživanju i harangiranju.

Ljekar-vještak je iznio apodiktičnu tvrdnju da se odluka o čedomorstvu stvarala i sazrijevala dosta ranije prije porođaja, a "prekoračena" je kritična granica zbog boravka porodilje u porodilištu. Prema tome, "poremećaj izazvan porođajem" sastojao se u čvrstoj riješenosti za čedomorstvom, a podstaknuta je situacionim činiocima. Motiv izvršenja krivičnog djela je, prema prezentiranom, egzogene prirode. Plemensko i demonsko poimanje normi o moralu, došlo je u ovom slučaju do punog izražaja. Tu leži bitak i suština "poremećaja", koji je i dalje trajao (devet dana nakon porođaja, a mogao je kao takav trajati, komotno, dvadeset i pedeset!).

I u jednom i u drugom primjeru, stav vještaka i njegovo mišljenje uvažilo je i Okružno javno tužilaštvo i sud u Banjaluci, pa su oba predmeta sa prekvalifikacijom djela, vraćena na nadležne općinske sudove.

LITERATURA

1. Adler A.: *O nervoznom karakteru*, "Prosveta", Beograd, 1977
2. Fattah, E.A.: *Uloga žrtve u određivanju delikta*, JRKK; VIII, 4, 1970
3. Guberina, V.: *Slučaj Točilovac, Žalba Vrhovnom sudu Jugoslavije*, Beograd, 1968
4. Henting, H.: *Zločin-uzroci i uslovi*, "Veselin Masleša", 1959
5. Janet, P.: *Ljubav i mržnja*, "Naprijed", Zagreb, 1968
6. Kapamadžija, B.: *Žrtva u knjizi Ubistvo*, Novi Sad, 1981
7. *Krivična djela lišenja života na području Hrvatske, 1946-1955*, Zagreb, 1956
8. Makra, A.: *Počinitelac ubojstva i njegova žrtva*, "Priručnik", 7, 1959
9. Mendelsohn, B.: *Viktimologija in potrebe današnje družbe*, RKK, Ljubljana, XXV, 3, 1974
10. Milošević, N.: *Socijalna psihologija staljinizma*, u Miloš, Ć: *Zarobljeni um*, BIGZ, 1985
11. Pečar J.: *Uboj na Slovenskem*, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakultet v Ljubljani, 1974
12. Pospišil-Završki, R.: *Dosadašnje viktimološke spoznaje o seksualnim krivičnim djelima*, "Priručnik" 28(4) 1980
13. Ramljak, A.: *Medicinska kriminalistika*, FKN, Sarajevo, 1999
14. Ramljak, A.: *Pojam i vremenska determinisanost poremećaja porodilje*, "Scripta medica", B. Luka, 1970
15. Seelig, E.: *Die Typen der Kriminellen*, Journal für Psychologic und Neurologic, Berlin, 1949
16. Seelig, E.: *Traite de Criminologie*, Presses, Universitaves de France, Paris, 1956
17. Simić I.: *Međusobni odnos izvršioca ubistva i ubijenog*, "13 maj" 22(5) 1969
18. Simić I.: *Ličnost ubijenog "13 maj"*, 20.11.1967.
19. Singer, M.: *Kriminologija*, Nakladni zavod "Globus", Zagreb, 1994
20. Uderman, B.: *Ubistva u Sloveniji (1954-1967)*, „Jugoslovenski simpozij o prevenciji suicida, Galenika, Zbornik radova, 1976
21. Wolfgang, M.: *Ubistva u Filadelfiji*, 1958